

Styrelsen informerar

- Årsstämma hålls den 28 mars i samband med vårmötet i Göteborg
- Uppdatera gärna era medlemsuppgifter med vilken bransch ni verkar inom i registret.
- Seminarium om arbetsmiljörisiker hålls den 8 maj i Stockholm

/MARIA SUNDESTEN, ORDFÖRANDE

Nätverket Renare Marks nyhetsbrev distribueras till samtliga medlemmar i nätverket via e-post. Nätverket är öppet för alla intresserade. Enskilt medlemskap kan tecknas av alla, för företag finns korporativt medlemskap. Mer information finns på nätverkets hemsida eller kan fås genom att skicka e-post till nätverket. Bidrag till Nyhetsbrevet tas gärna emot.

REDAKTION:

Peter Harms-Ringdahl, 072-523 43 40
peter.harms-ringdahl@empirikon.se

Ingegerd Ask, 08-688 67 40
ingegerd.ask@wspgroup.se

Ulrika Larson, 0708-473 475
ulrika.larson@empirikon.se

ANSVARIG UTGIVARE:

Ordförande
Maria Sundesten, 08-506 306 58
maria_sundesten@golder.se
Nätverket Renare Mark
c/o Ekorola AB
891 42 Örnsköldsvik

Många vill möta våren i Göteborg

I år går Renare Marks vårmöte av stapeln i Göteborg den 28-29 mars på det nyrenoverade hotellet Clarion Post Hotel. Det har varit ett enormt intresse för seminariet vad gäller inlämnade förslag till föredrag, utställarplatser och deltagande. Nästan 400 deltagare har anmält sig. Detta kommer vi att fira genom att bjuda deltagare nummer 400 på gratis entré till vårmötet.

Läs mer om vårmötet och anmäl dig här

Sediment i fokus på Norra Latin den 7 februari

Den 7 februari i år samlades ett 80-tal sedimentintresserade deltagare i Stockholm för att lyssna på föredrag och diskutera kring hur saneringar av förorenade sediment ser ut idag och i framtiden.

Läs vidare på sida 3

Seminarium om kommunikation vid Region Syds årsmöte

Innan Region Syds årsmöte den 1 februari hölls ett seminarium om mediahantering och riskkommunikation. Seminariet lockade ett 30-tal deltagare. Ann-Nina Finne, kommunikationschef på Länsstyrelsen i Malmö, som ledde seminariet har en gedigen kunskap om kommunikation och journalistik.

Läs vidare på sida 4

Region Norr bjöd på seminarium om arbetsmiljörisiker

Den 14 februari höll Renare Marks nätverk för Region Norr årsmöte och seminarium om arbetsmiljö. Dagen inleddes med kaffe och fralla när medlemmarna anlät från de norrländska orterna. Därefter följde en dag med intressanta och tankvärda seminarier om arbetsmiljö och avslutades med regionens årsmöte.

Läs vidare på sida 5

Kallelse till Nätverket Renare Marks föreningsstämma den 28 mars 2012

Tid: kl. 17.20

Plats: Brevsorterarsalen på Clarion Hotel Post, Göteborg

Nätverket Renare Mark kallar medlemmarna till årsmöte/föreningsstämma den 28 mars 2012. Mötet hålls i direkt anslutning till Värmötet i Göteborg.

Kallelse ska enligt stadgarna skickas ut senast 4 veckor före stämman enligt § 23 i stadgarna. Underlag för beslut kommer att läggas ut på hemsidan senast 2 veckor före stämman.

§ 23 Kallelse till föreningsstämma : <http://www.renaremark.se/styrelsen/stadgar/> Kallelse skall vara utsänd senast fyra veckor före ordinarie stämma och extra stämma.

Underlag för punkter där beslut ska fattas på föreningsstämman skall finnas tillgängliga för medlemmar minst två veckor före stämman. Då kallelse utgår till stämma skall styrelsen underrätta revisorerna därom.

Sanering av kvicksilver på EKA i Bengtsfors.
Foto: Annelie Loberg

Revidering av SGF Fälthandbok - miljötekniska markundersökningar

I arbetet med undersökningar och åtgärder av förorenade områden är kvalitén på fältundersökningar mycket viktigt för kvaliteten på hela utredningen. SGFs miljögeoteknikkommitté har under lång tid verkat för kunskapsuppbyggnad och höjd kvalitet inom detta område. En del i detta var att för drygt 10 år sedan ta fram en fälthandbok för miljötekniska markundersökningar. Den nuvarande fälthandboken reviderades översiktligt 2004 (SGF rapport 1:2004), därefter har mycket hänt i branschen t ex möjligheten att certifiera provtagare.

SGFs miljögeoteknikkommitté genomför därför nu ett omfattande projekt med uppdatering och revidering av fälthandboken. Målet med projektet är dels att uppdatera den till dagens kunskapsläge, dels att göra den mer användarvänlig och instruktiv vid fältarbete. I arbetet ingår t ex att ta fram tydliga instruktioner kring provtagning i olika medier samt därtill kopplade dokument för provtagningsplaner, protokoll mm. Målet är att den nya handboken skall vara klar under 2012.

Projektet leds av Anneli Liljemark (Liljemark Consulting) och Thomas Jansson (Golder Associates). Tankar, synpunkter och idéer på innehåll i den nya handboken tas tacksamt emot. Kanske har du goda exempel på metodbeskrivningar, protokoll, underlag för provtagningsplaner mm som du vill dela med dig av, kontakta i så fall Anneli Liljemark på anneli@liljemark.net.

Mer information om projektet finns på www.sgf.net

Nyligen utgivna rapporter upplagda på SGFs hemsida:

2:2011 Klorerade lösningsmedel i mark och grundvatten – Att tänka på inför provtagning och upphandling

1:2011 Stimulerad reduktiv deklorering En praktisk handledning

Arbetsmiljörisker den 8 maj

Vad gör man när olyckan är framme och vad bör man tänka på för att förhindra att olyckor sker vid sanering av förorenade områden?

Nätverket Renare Mark ordnar den 8 maj seminarium om arbetsmiljörisker vid sanering av förorenade områden. Platsen för seminariet är Royal Viking hotell i centrala Stockholm.

Program och mer information hittar du här.

Årsmöte Region Mälardalen

I samband med årsmötet inbjuder Nätverket Renare Marks regionala avdelning i Mälardalen till ett seminarium med ALS, på Tyréns i Stockholm, kl. 16.30, den 8 mars 2012

Läs mer om årsmötet på nätverkets hemsida www.renaremark.se

Foton: Ulrika Larson, Koordinator NRM/Empirikon AB

En spännande dag om sediment

Hösten 2010 höll Renare Marks tematiska grupp Förorenade sediment sin första workshop i Göteborg. Temat var riskbedömning av förorenade sediment i samband med efterbehandling och intresset var stort.

Som uppföljning hölls ett seminarium/workshop med fokus på åtgärder och efterbehandling av förorenade sediment den 7 februari 2012 i Stockholm. Ett flertal muddringsprojekt genomförs varje år, men vad gäller hanteringen av förorenade sediment saknas ofta praktiska alternativ. Deltagarantalet var stort (ca 80 personer) och representerades av konsulter, myndigheter, entreprenörer, universitet och tekniska högskolor.

Dagen delades in i ett förmiddagspass med sex föredrag och ett eftermiddagspass med diskussioner. Inledningsvis höll Göran Holm SGI en övergripande presentation om SMOCS. Jenny Norrman, Chalmers gick igenom multikriterieanalys och Ramona Bergman, SGI presenterade hur livscykelanalys applicerades på miljöprojekt. Därefter berättade Anders Bank, Structor Miljö Göteborg om projekt Sanering av Oskarshamns hambassäng och Linda Astner från Gävle Hamn delade med sig av deras erfarenheter vad gäller muddring och stabilisering. Jens Laugeisen, DNV, informerade om muddringsmetoder för förorenade bottnar och den norske vägledningen.

Efter en god lunch med intressanta samtal var det dags för diskussioner i grupper.

De frågor som diskuterades i grupperna var.

1. Vilka beslutsunderlag krävs för val av metod?
2. Hur får vi hållbara åtgärder för förorenade sediment?
3. Hur får vi fram nya innovativa metoder och acceptans för att använda dessa?

Vid presentationerna av workshopen konstaterades bl a att det underlag som tas fram för beslut av metod ofta saknar grundkunskap om sedimentens egenskaper, karaktärisering av sedimentet, geologi, spridningsvägar m m. Bättre vägledning efterfrågades.

I diskussionen om hållbara åtgärder betonades att nyttiggörande och återvinning bör anses som hållbart! Diskussion fördes kring vad som anses förorenat och inte förorenat och när åtgärder verkligen behövs. Det diskuterades också omfattning av undersökningar och riskbedömningar för att bedöma åtgärd eller om det går att använda sig av riktvärden som indikation på om åtgärd krävs i ett första steg, dvs. ett tvåstegsförfarande. Vidare diskuterades huruvida samma standardiserade sätt att bedöma förorenad mark är applicerbar på sediment.

För att få acceptans behövs även en dialog med myndigheter och allmänhet i ett tidigt skede. Det måste också finnas möjlighet att misslyckas, men vem tar då kostnaden? Både utövare och myndigheter måste våga prova nya metoder!

Vi som antecknat: Gunnel Göransson, SGI, och Kristina Bernstén, Cowi, moderatorer och Ulrika Larson, koordinator NRM/ Empirikon

Sammanfattning av Renare Mark syds årsmöte 2012

Årsmötet 2012 hölls onsdagen den 1 februari på Länsstyrelsen i Malmö och lockade till sig ett trettiotal deltagare.

Innan årsmötet hölls ett seminarium om mediahantering och riskkommunikation. Seminariet leddes av Länsstyrelsens kommunikationschef Ann-Nina Finne. Ann-Nina har en gedigen kunskap om kommunikation och journalistik och har bland annat arbetat som grävande journalist på Finlands motsvarighet till SVT.

Ann-Nina inledde sitt föredrag med att fråga deltagarna om vari svårigheten ligger när det gäller kommunikation och då framförallt kommunikation av risker. Många poängterade att balansen är viktig men också svår: hur kommunicerar man att något kan vara farligt utan att skrämmas i onödan? Ann-Nina visade därpå ett klipp från en intervju med BPs ordförande i samband med olyckan 2010 vid oljeplattformen Deepwater Horizon. Klippet visade tydligt hur fel det kan bli när personen framför kameran spekulerar och gissar – speciellt i ett så känsligt läge!

Vidare diskuterades vad som är en nyhet och vad media letar efter. Rubriksättningar diskuterades och där poängterade Ann-Nina att rubriken är till för att väcka uppmärksamhet och få läsaren intresserad och därmed får vi nog dras med "Giftlarm" även fortsättningsvis. Frågan kring om och hur man kan påverka innehållet i en artikel kom upp och Ann-Nina menade att man alltid kan ringa upp och be att få läsa sina citat innan tidningen trycks. Ibland får man möjligheten att läsa hela artikeln och kan då påpeka rena sakfel, vinklingar däremot, får stå för den som skrivit artikeln.

När man blivit lite mediavan kan man efterhand börja "bygga budskap" för att på så sätt vara säker på att man får fram precis det man vill. För att träna på detta genomfördes en övning bland seminariets deltagare där tjänsteanteckningar från en MIFO inventering blivit föremål för mediagranskning. Utifrån anteckningarna fick grupper om 3-4 deltagare diskutera fram vilka budskap man ville föra fram.

Ann-Nina avslutade sitt föredrag med några tips på vad man bör och inte bör göra i mediasammanhang. Kanske allra viktigast att poängtera är att saker och ting aldrig någonsin är "off the record" med en journalist. Efter Ann-Ninas föredrag hölls årsmöte.

Vid pennan och bakom kameran
Zara Isaksson, Renare Mark Syd

Årsmöte med Seminarium om arbetsmiljö vid fältarbete, Nätverket Renare Mark, Region Norr i Umeå, den 14 februari 2012

Dagen inleddes med kaffe och macka när medlemmarna anlät från de norrländska orterna.

Seminarier började med att moderator Thomas Liljedahl, Niras hälsade alla välkomna och presenterade ordförande för region norr, Christin Jonasson, Golder.

Christin höll det första föredraget för dagen på temat Säkerhet i fält. Hon berättade om vilka risker man kan stöta på vid fältarbete, såsom instabila schaktgröpar, ledningar med ström eller högt vattentryck, buller, slutna utrymmen, stress och trötthet. Hon påpekade också riskerna med att färdas till och från fältjobbet eller platsbesöket. "Jag ska bara" och "Det här klarar jag" är ofta anledningen till att arbetsmiljöolyckor sker.

Morgan Näslund från Niras talade om byggarbetsmiljösamordaren, BAS-P (projekterande) och BAS-U (utförande), samt vilket regelverk som reglerar arbetsmiljön (Arbetsmiljölagen, Arbetsmiljöförordningen, föreskrifter och allmänna råd). BAS ansvarar för att samordning sker i ett byggnads- eller anläggningsarbete, avseende arbetsmiljö. För BAS-P kan det vara att se till att tidplanen är väl tilltagen för de moment som ska utföras, beräkna släntlutningar, ta fram arbetsmiljöplan och se till att särskilt riskfyllda arbeten inte krockar i tidplanen. BAS-U anpassar arbetsmiljöplanen och håller den uppdaterad, samt ser till att den finns tillgänglig på arbetsplatsen. BAS-U deltar i planeringen på arbetsplatsen och ser till att moment samplaneras och passar tidsmässigt. BAS har inte det fulla ansvaret, arbetsgivaren har långtgående ansvar för den anställde, men var och en har ett eget ansvar att följa de regler som finns. BAS utses av byggherren (beställaren).

Dessa två föreläsningar följdes av frågestund och diskussion om ansvarsfrågor.

Årsmötet avhandlades innan lunch, där bl a sittande ordförande valdes om ett år till. Nya ledamöter till styrelsen är Erik Lundin, Geogen och Jenny Edström, Svevia. Styrelseledamöter invalda sedan tidigare är Astrid Göthe, WSP, Marie Eldståhl, Niras och Eva Wuopio, länsstyrelsen i Norrbotten.

Karin Thornberg, Niras Foto: Astrid Göthe, WSP

Efter lunch berättade Karin Thornberg från Niras om Triad och fältinstrumentet Geoprobe. Triad är ett provtagningskoncept framtaget för effektivare arbetsprocess, från inventering till åtgärd.

Systemet är framtaget av EPA och är uppdelat i tre delar:

- 1) Systematisk planering, där en konceptuell modell tas fram (t ex i programmet Rockworks), information samlas in och åtgärds mål formuleras.
- 2) Realtidsmätningar, vilket kräver rätt fältutrustning. Geoprobe kan kombineras med specialsonder som hamras ner och ger omedelbar analys av de ämnen man är intresserad av, t ex MIP-sond (flyktiga ämnen), konduktivitet, LNAPL/DNAPL och PID.
- 3) Dynamisk arbetsplan och datahantering. Flexibel planering är ett måste då man hela tiden för in nya data i modellen vilket kan ändra de fortsatta planerna för projektet.

Triad kräver att en person med mandat att ta beslut hela tiden finns på plats och har kommunikation med beställare. Konceptet ger större mängd data (=mindre osäkerhet) på kortare tid, till ungefär samma kostnad som ett konventionellt projekt.

Nästa föredrag handlade om fältinstrument för fältbruk och hölls av Per-Johan Ahlström från Scantec Miljö. Per-Johan inledde med att berätta att en ny AFS (arbetsmiljöverkets föreskrift) kommit; AFS 2011:19 Kemiska arbetsmiljörisiker. Därefter presenterades ett urval av de fältinstrument som finns som kan komma till användning vid fältarbeten. Gasvarnare rekommenderas som personligt skydd. Dessa finns som engasvarnare (H₂S, CO, HCN, O₂) eller flergasvarnare.

Per-Johan Ahlström, Scantec Foto: Astrid Göthe, WSP

Pumpar för porgasmätning och arbetsmiljöluft finns med upp till fyra förgreningar där filter fästs. Filtren skickas sedan på analys.

Även PID, Petroflag och XRF visades. Hur man tar sitt prov spelar stor roll för hur rättvisande resultatet blir (gäller XRF). Provet ska vara torrt och finfördelat för bästa resultat. XRF ger totalhalt och är därför ej fullständig jämförbart med laboratoriesvar, som ger lakad halt.

Sista föredraget för dagen hölls av Kåre Eriksson, docent vid Arbets- och miljömedicin på Norrlands universitetssjukhus. Kåre och hans kollegor kopplas in vid t ex saneringar för att beräkna vilka halter av aktuella kemikalier som de anställda och även kringboende utsätts för.

Kemikalier finns i olika former, vätska, gas och partiklar eller damm. Det är storleksfördelningen som avgör var i kroppen ämnet hamnar. Inandning är absolut största upptagskanalen för vuxna. Andra sätt som upptag kan ske via är huden (sår ökar upptaget) och genom mag-tarmkanalen. Det sistnämnda är litet för vuxna (händer, snusning) men gäller desto mer för barn.

Kåre berättade att fettlösliga ångor, men också mindre partiklar, lätt tas upp av blodet vid inandning. Vattenlösliga ångor och större partiklar fastnar i slemhinnorna. Fina partiklar kan ge stendammlunga (t ex från kvartsdamm i flytspackel).

Ämnen som gått ut i blodet passerar levern där de bryts ner, detta ger effekter i olika organ i kroppen. Utsöndring sker främst via urinen, men olika fort för olika ämnen. Vid en enskilda exponering utsöndras t ex arsenik efter ca 72 h, och bensin efter 3-4 dagar. Kadmium lagras i njurarna.

Kåre nämnde ett par exempel från saneringar av förorenade områden, där Kreosot (PAH) i Holmsund utanför Umeå fanns med. Slutligen berättade Kåre hur mätningarna praktiskt utförs, antingen genom diffusionsprovtagning med provtagare som man bär på sig under en tid, eller genom biologisk provtagning såsom urinprov eller analys av hårstrån.

Vid knapparna,
Astrid Göthe, WSP Samhällsbyggnad

Kåre Eriksson, Foto: Astrid Göthe, WSP

Studiebesök och årsmöte i Region Väst

Den 29 februari höll Region Väst årsmöte och i samband med det ordnades ett studiebesök vid Östra Kvillebäcken, som är ett större exploateringsområde i anslutning till Vågmästarplatsen på Hisingen i Göteborg.

En artikel om studiebesöket vid Östra Kvillebäcken kommer till nästa nyhetsbrev.

På gång i Syd:

Hantering av förorenade massor kommer att vara temat för årets studiebesök och seminarier inom Renare Mark Syd.

Vad händer med förorenade massor efter att de schaktats upp? Vågen från sanerat område till mottagningsanläggning och sedan tillbaka i samhället har vi tänkt att följa och diskutera i nätverket under 2012.

Håll utkik efter spännande seminarier och möten i de regionala nätverken på Nätverket Renare Marks hemsida www.renaremark.se.

Nätverket uppdaterar registret med branscher

För att få en överblick över vilka branscher som finns representerade i Renare Mark så ber vi nu alla medlemmar att logga in i medlemsregistret och fylla i vilken bransch de tillhör. Detta gör att vi kan se om någon bransch är underrepresenterad samt ger oss en bild av vilka teman som våra medlemmar kan vara intresserade av att höra mer om på våra seminarier.

Länk direkt till registret

Det händer i nätverket

- Årsmöte och seminarium Region Mälardalen den 8 mars
- Renare Marks vårmöte med årsmöte den 28-29 mars 2012 i Göteborg
- Seminarium om arbetsmiljörisiker på Royal Viking Hotel i Stockholm den 8 maj 2012
- NORDROCS den 19-20 september 2012 i Oslo
- NICOLE workshop: Water in Contaminated Land Management 13-15 June 2012 in Baden-Baden, Germany

www.renaremark.se

Kurser och konferenser

- Fifth International Symposium on Contaminated Sediments: Restoration of Aquatic Environment 2012-05-23--25 Montreal, Quebec, Canada
- WASCON 2012. 8th International Conference on the Environmental and Technical Implications of Construction with Alternative Materials 2012-05-30--06-01 Gothenburg, Sweden
- Miljøutfordringer – forurenset grunn og sedimenter, 13 mars i Oslo
- Contact day with private and public sectors – 20 April 2012 SLU, Uppsala